

Handleiding Dagvlinders
–voor faunaonderzoek–

Wim Bakker
KNNV Enschede

Februari 2023

Colofon

Deze handleiding is opgesteld voor faunaonderzoek in de omgeving van Enschede door en voor de KNNV afdeling regio Enschede.

Samenstelling: Wim Bakker

Foto's: Wim Bakker, tenzij anders vermeld.

E-mail: spitskip@gmail.com

Website: www.knnv.nl/enschede

Coverfoto: Aardbeivlinder

1 Inleiding

Deze handleiding is bedoeld als handreiking voor vrijwilligers die in terreinen in en om de gemeente Enschede de kritische dagvlindersoorten in kaart gaan brengen. Deze handleiding geeft informatie over de methodiek en de dagvlindersoorten waarop het onderzoek zich zal richten.

Bij vragen of opmerkingen kan contact worden opgenomen met de KNNV Enschede.

2 Lijst van dagvlinders

In het algemeen zal faunaonderzoek zich richten op soorten die extra aandacht verdienen en waarop het landelijk beleid is afgestemd. Het gaat daarbij om soorten die op de Rode Lijst Dagvlinders 2019 staan, soorten met de hoogste beschermingsstatus van de wet natuurbescherming en de typische soorten van de habitattypen in Natura2000 gebieden. Kwalificerende soorten zijn belangrijk voor het in aanmerking komen van bepaalde subsidies. Daarnaast geven kwalificerende soorten een goede indicatie van de kwaliteit van een gebied.

In tabel 1 zijn de soorten weergegeven waarop faunaonderzoek zich normaal gesproken zal richten. In de tabellen is te zien of het een Rode Lijstsoort, Flora- en faunawetsoort, typische Natura2000-soort of een kwalificerende soort voor het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) betreft. Naast de soorten die genoemd worden in tabel 1 kan het interessant zijn om andere soorten ook te melden, bijvoorbeeld vanwege de lokale omstandigheden (zoals de eikenpage) of omdat het bijzondere vlinders betreft (zoals de gele of oranje luzernevlinder). Hoewel het Icarusblauwtje niet bedreigd is,

staat deze toch in de tabel omdat de meeste andere blauwtjes wel bedreigd zijn. En omdat het Bruin blauwtje erg lijkt op het Icarusblauwtje moet elk Icarusblauwtje goed bekeken worden.

Tabel 1 laat zien welke vlindersoorten belangrijk zijn voor faunaonderzoek. Het verwarrende is dat deze vlindersoorten om uiteenlopende redenen op als kwalificerende soort op deze lijsten terecht komen. De Rode Lijst laat vooral soorten zien die het moeilijk hebben in heel Nederland en onderscheidt daarin ook diverse categorieën van bedreiging. Maar de Wet Natuurbescherming noemt weer andere soorten. De Natura 2000 soorten zijn natuurlijk van belang voor de gebieden die zijn aangevoerd in het kader van de Natura 2000. De SNL-soorten zijn belangrijk voor het verkrijgen van subsidie voor het beheer van gebieden. En daarbij speelt dan het beheertype van het gebied ook nog een rol. Het kan dus zijn dat een waarneming van een SNL-soort toch niet meetelt omdat de soort toevallig in het verkeerde beheertype gevonden is. Om misverstanden te voorkomen is het beter om zulke waarnemingen toch gewoon in te voeren.

3 Gebieden en vrijwilligers

Bij grote gebieden kan het wenselijk zijn om ze op te delen in een aantal deelgebieden. De verschillende deelgebieden worden dan verdeeld over de vrijwilligers die zich hebben opgegeven voor faunaonderzoek. Op deze manier kan een gebied efficiënt worden geïnventariseerd.

3.1 Verdeling deelgebieden

De deelgebieden worden in overleg met de vrijwilligers verdeeld. Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de wensen van de verschillende inventariseerders. Voor de start van het inventarisatie seizoen worden veldkaarten verstrekt waarop de te inventariseren deelgebieden voldoende gedetailleerd zijn afgebeeld. Daarnaast zullen voor sommige gebieden persoonsgebonden vergunningen nodig zijn om de terreinen te mogen betreden. Belangrijk is dat men zich aan de toegangsvoorwaarden houdt die in de brief bij de vergunning vermeld zijn.

Soort	RodeLijst	WetNat	N2000	SNL
Aardbeivlinder	BE	WN	N2000	SNL
Argusvlinder	TNB		N2000	SNL
Bont dikkopje	TNB		N2000	SNL
Bruin blauwtje	GE		N2000	SNL
Bruine vuurvlinder	KW		N2000	SNL
Bruin zandoogje	TNB		N2000	SNL
Geelsprietdikkopje	BE		N2000	SNL
Gentiaanblauwtje	BE	WN	N2000	SNL
Groentje	TNB		N2000	SNL
Groot dikkopje	TNB		N2000	SNL
Grote parelmoervlinder	EB	WN	N2000	SNL
Grote vos	KW	WN		
Grote weerschijnvlinder	TNB	WN		
Heideblauwtje	KW		N2000	SNL
Heivlinder	KW		N2000	SNL
Hooibeestje	TNB		N2000	SNL
Icarusblauwtje	TNB			
Iepenpage	TNB	WN		
Keizersmantel	TNB			
Kleine ijsvogelvlinder	KW	WN		
Kleine parelmoervlinder	KW		N2000	SNL
Kleine vuurvlinder	TNB			SNL
Koevinkje	TNB		N2000	SNL
Kommavlinder	BE	WN	N2000	SNL
Koninginnenpage	TNB			SNL
Oranje zandoogje	GE			
Rouwmantel	VN			
Zwartsprietdikkopje	TNB		N2000	SNL

Tabel 1: Overzicht van de kritische dagvlindersoorten. RL = Rode Lijst, VN = verdwenen, EB = ernstig bedreigd, BE = bedreigd, KW = kwetsbaar, GE = gevoelig, TNB = thans niet bedreigd. WN = wet natuurbehoud. N2000 = Natura2000. SNL = Subsiestelsel Natuur en Landschap. n.b.: de laatste Rode Lijst Dagvlinders is van 2019.

3.2 Contactpersoon

Tijdens het onderzoek zal een contactpersoon worden gezocht voor de werkgroep dagvlinders. De contactpersoon is het aanspreekpunt wanneer zich problemen voordoen of men met vragen zit. Daarnaast is het van belang dat de contactpersoon wordt ingeschakeld wanneer onverhoopt vrijwilligers uitvallen. Wanneer de contactpersoon niet in staat is het probleem op te lossen of de vragen te beantwoorden moet contact worden opgenomen met de coördinator van het faunaonderzoek.

4 Inventarisatie

Bij het inventariseren van dagvlinders moet de inventarisatiemethodiek wordt afgestemd op het doel van het onderzoek. Tijdens het onderzoek wordt vastgesteld waar soorten voor komen en in welke aantallen. Soms gaat het daarbij om het verzamelen van een zo groot mogelijk aantal waarnemingen van de in de handleiding beschreven dagvlindersoorten. In andere gevallen moet er een vastgestelde route gelopen worden waarbij er dan andere voorwaarden gelden voor het verzamelen van waarnemingen. Vooral de Vlinderstichting maakt gebruik van vooraf vastgestelde routes. Verderop

wordt beschreven hoe de trefkans voor het vinden van soorten vergroot kan worden.

4.1 Ervaring

Het herkennen van dagvlinders is niet altijd eenvoudig. Ervaren vrijwilligers zien vaak in één oogopslag om welke vlindersoort het gaat. Voor minder ervaren vrijwilligers zal het in veel gevallen nodig zijn om een foto te maken van de vlinder om het exemplaar later te kunnen determineren. Een ervaren waarnemer zal ook minder gebiedsbezoeken nodig hebben om een betrouwbaar beeld te krijgen van de dagvlinders die in een gebied voorkomen dan een waarnemer met beperkte ervaring.

4.2 Soortherkenning

In deze handleiding worden de belangrijkste determinatiekenmerken beschreven (zie Soortbeschrijvingen) en aanwijzingen gegeven waar soorten zich kunnen bevinden. Voor een uitgebreide beschrijving van de soorten kan aanvullende literatuur handig zijn. Een goede dagvlindergids is de ‘Veldgids Dagvlinders’ die is uitgegeven door de KNNV Uitgeverij (zie de lijst met veldgidsen voor meer informatie).

Fotograferen

Wanneer een determinatie van een vlinder niet geheel zeker is, is het aan te bevelen de vlinder te fotograferen. Dit geldt vooral voor soorten die lastig uit elkaar te houden zijn zoals het Zwartsprietdikkopje en Geelsprietdikkopje. De foto kan vervolgens aan een expert worden voorgelegd. De vlinder wordt het liefst in verschillende posities gefotografeerd, zodat alle kenmerken goed te zien zijn. Bijvoorbeeld voor parelmoervlinders is het belangrijk om ook een foto van de onderkant van de vleugels te hebben.

4.3 Wanneer inventariseren

Niet alle vlindersoorten zijn in dezelfde periode van het jaar waar te nemen. Er moeten dus meerdere bezoeken verspreid over het jaar worden uitgevoerd. Het verdient de voorkeur om alle gebieden minimaal 4 keer te inventariseren, maar in ieder geval één keer in mei (voor de vroege soorten met maar één generatie) en één keer in eind juli (voor de grote piek van de tweede generatie). Vanwege de

‘vlinderdip’ tussen de twee generaties van vlinders zijn er in het algemeen minder vlinders te zien in juni. Het is dan weinig zinvol om te gaan inventariseren. In figuur 1 is door middel van groene blokken weergegeven op welk tijdstip (bij normale weersomstandigheden) de trefkans het grootst is. Met behulp van de voorgestelde vier bezoeken wordt het mogelijk om vrijwel alle soorten in het gebied op twee verschillende momenten in het gebied aan te treffen. Eind juli en begin augustus is ook de optimale tijd om naar sprinkhanen te kijken. Midden in de zomer is het dus zinvol om zowel naar dagvlinders als naar sprinkhanen te kijken en te luisteren. Afhankelijk van de ervaring van de waarnemer en de grootte van het gebied kunnen meer dan 4 bezoeken nodig zijn voor dagvlinders.

4.4 Weer & tijdstip

De lichaamstemperatuur van dagvlinders wordt bepaald door de omgevingstemperatuur. Om te kunnen vliegen moet de lichaamstemperatuur van een vlinder minimaal 20°C zijn. Deze temperatuur wordt bereikt door zich op te warmen in de zon. De meeste vlinders vliegen pas als de omgevingstemperatuur hoger is dan 17°C. Wanneer de temperatuur onder de 15°C daalt, vliegen er vrijwel geen vlinders meer. Op koude dagen zijn de vlinders vooral op beschutte plekken zoals bosranden en struwelen te vinden. Ook worden zandige plaatsen op koude dagen gebruikt om op te warmen. Op hete zomerdagen trekken de vlinders zich vaak terug naar plaatsen met schaduw om te voorkomen dat ze te warm worden. Naast de temperatuur is de luchtvochtigheid voor een aantal kwetsbare soorten van groot belang. Voor deze soorten (b.v. Kleine ijsvogelvlinder) is het belangrijk dat er vochtige, beschaduwde plaatsen aanwezig zijn. Bij windkracht 5 of meer is het niet zinvol om te inventariseren. Het optimale tijdstip voor een inventarisatie kan het beste worden afgestemd op het weer en de temperatuur. Normaal gesproken is de beste tijd voor dagvlinders tussen 10.00 en 17.00 uur.

4.5 Routekeuze

Door goed op de hoogte te zijn van de eisen die een soort stelt aan zijn leefomgeving wordt de kans op het aantreffen van een dagvlinder aanzienlijk vergroot. Elke vlindersoort stelt zijn specifieke eisen

vliegtijden dagvlinders	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	oktober
aardbevlinder									
argusvlinder									
atalanta									
bont dikkopje									
bont zandoogje									
boomblauwtje									
bosparelmoervlinder									
bruin blauwtje									
bruin zandoogje									
bruine vuurvlinder									
citroenvlinder									
dagpauwoog									
distelvlinder									
duinparelmoervlinder									
eikenpage									
geelsprietdikkopje									
gehakkelde aurelia									
gentiaanblauwtje									
groentje									
groot dikkopje									
groot koolwitje									
grote parelmoervlinder									
grote weerschijnvlinder									
heideblauwtje									
heivlinder									
hooibeestje									
icarusblauwtje									
keizersmantel									
klein geaderd witje									
klein koolwitje									
kleine ijsvogelvlinder									
kleine parelmoervlinder									
kleine vos									
kleine vuurvlinder									
koevinkje									
kommavlinder									
koninginnenpage									
landkaartje									
oranje zandoogje									
oranjetipje									
sleedoornpage									
veenhooibeestje									
zilveren maan									
zwartsprietdikkopje									

Figuur 1: Vliegtijden van dagvlindersoorten.

aan haar biotoop. Naast structuurrijke overgangen in de vegetatie zijn de aanwezigheid van waardplanten en nectarplanten van belang. Vooral waardplanten, planten waar de vlinder haar eitjes op afzet en waarvan de rupsen eten, zijn erg belangrijk. De aanwezigheid van waardplanten kan een goede aanwijzing geven voor het voorkomen van bepaalde vlindersoorten. Het is aan te bevelen om de inventarisatierondes zoveel mogelijk langs overgangen of gradienten (bosranden, perceelsranden en wandelpaden) te laten lopen en daarbij extra alert te zijn op geschikte waardplanten voor bepaalde soorten. Het kan de moeite lonen om plaatsen met waardplanten wat beter te bekijken.

4.6 Aanvullende methoden

Een aantal soorten is ook aan de hand van eitjes en vraatsporen van rupsen te inventariseren. Vooral voor soorten met een verborgen levenswijze kunnen op deze wijze gevonden worden. Rupsen van Kleine ijsvogelvlinder laten kenmerkende vraatsporen achter op de waardplant Kamperfoelie.

4.7 Noteren van waarnemingen

Waarnemingen van dagvlinders moeten nauwkeurig worden gedocumenteerd. Tegenwoordig gaat dat meestal m.b.v. van een app op de mobiele telefoon, zoals ObsMapp (figuur 2). Het voordeel van zo'n app is dat bij het invoeren de tijd en plaats

automatisch worden opgeslagen bij de waarneming. Waarnemingen kunnen zowel offline als online (met Internet in het veld via het mobiele netwerk) worden ingevoerd.

Figuur 2: ObsMapp voor het invoeren van waarnemingen in het veld.

Aantallen

Wanneer verspreid enkele exemplaren van een soort worden aangetroffen, kunnen deze individueel worden ingevoerd. Wanneer er grotere aantallen van een soort worden gezien dan kan op elke 50 meter een schatting van het aantal worden ingevoerd. Wanneer er erg grote aantallen van diverse soorten worden waargenomen dan is het misschien handig om een globale schatting te maken van de aantallen per hectare. In het ergste geval moet er een keuze worden gemaakt van de soorten waarop men zich die dag wil concentreren. Bijvoorbeeld Bruin zand-oogjes kunnen op sommige plekken massaal voor komen en dan is het op een gegeven moment frustrerend om op elke 50 meter een waarneming te moeten invoeren. Maak in zo'n geval een globale schatting van de aantallen van een heel veld.

4.8 Aanleveren gegevens

In het algemeen verlangt de beheerder van een gebied aan het eind van het kalenderjaar een lijst van de verzamelde waarnemingen. Als de waarnemingen mobiel zijn ingevoerd op waarneming.nl dan volstaat een export van alle waarnemingen van het gebied. Tussendoor kunnen interessante waarnemingen ook aan de beheerder worden doorgegeven. In het algemeen wordt dit erg gewaardeerd.

Let er bij het aanleveren van de waarnemingen op welke afspraken er gemaakt zijn. Moeten alleen de kwalificerende soorten worden aangeleverd? Of wil de terreinbeheerder graag alle waarnemingen ontvangen? Veel beheerders zijn blij met dit soort extra waarnemingen en soms kunnen dit soort extra waarnemingen leiden tot aanvullende vervolgonderzoeken.

Let er ook op op welke manier de gegevens moeten worden aangeleverd. De meeste beheerders kunnen wel overweg met de export uit waarneming.nl, maar soms gelden er voorwaarden voor de namen van het bestand en de namen van de velden in het bestand. Wend je in geval van vragen tot de coördinator van het faunaonderzoek.

4.9 WhatsApp

Voor communicatie tussen de waarnemers is de ervaring met WhatsApp erg positief. Maak voor elk te inventariseren gebied een WhatsApp-groep en voeg de vrijwilligers en beheerders van dat gebied toe aan de groep. Meld vóór een veldbezoek dat je het veld in gaat, en geef achteraf een kort verslagje van de gedane waarnemingen. Op die manier blijft iedereen op de hoogte en kan de beheerder of coördinator eventueel de inventarisatie bijsturen. Ook is het voor interessant om bijzondere waarnemingen door te geven. Op die manier blijft iedereen enthousiast en is de betrokkenheid groot.

Het volgende hoofdstuk geeft een beschrijving van de kritische soorten genoemd in tabel 1. Voor een beschrijving van de zeer algemene soorten en zeer zeldzame soorten verwijzen we naar de lijst van veldgidsen achterin deze handleiding.

5 Soortbeschrijvingen

Hieronder worden de 28 soorten beschreven die genoemd werden in tabel 1. Dit zijn de vlinders die het interessantst zijn in het kader van bescherming en subsidie. In samenspraak met de beheerder kan worden afgesproken dat ook een globaal overzicht van de algemene dagvlindersoorten wordt gegeven.

De dagvlindersoorten zijn ingedeeld in de volgende groepen: Dikkopjes, Vuurvlinders, Kleine pages, Blauwtjes, Weerschijnvlinders, Parelmoervlinders, Zandoogjes, Vossen, Grote pages. Deze groepsindeling is niet erg wetenschappelijk, maar zo staan verwante en gelijkende soorten dichtbij elkaar. Binnen een groep zijn de soorten min of meer geordend op zeldzaamheid.

5.1 Dikkopjes

Dikkopjes zijn te onderscheiden van andere dagvlinders door de vleugelstand en breedte van de kop. Bij veel dikkopjessoorten zijn in rust de voorvleugels enigszins samengeklapt, terwijl de achtervleugels opgevouwen en gespreid blijven. De dikkopjes zijn met een spanwijdte van 18 tot 36 mm klein tot zeer klein en hebben een snelle, rechte vlucht. Meestal hebben ze onopvallende gele, bruine of zwarte vleugels. Het lichaam is plomp en relatief breed. Ook de kop is breed en sluit zonder versmalling aan op het lichaam. De voelspriet staan ver van elkaar ingeplant. Bij veel soorten buigen de voelspriet naar buiten en vertoont ook de sprietknop aan het uiteinde van de voelspriet een buiging naar buiten.

Groot dikkopje (*Ochlodes sylvanus*)

Herkennen: Op zowel de boven als onderzijde van de vleugels bevinden zich lichtbruine vlekjes.

Gelijkende soorten: Kommavlinder en Geel- en Zwartsprietdikkopje. Kommavlinder is op basis van haar biotoopeisen niet te verwachten in de gemeente Enschede. Bij Geel- en Zwartsprietdikkopje ontbreken vlekken op de boven- en onderzijde van de vleugels.

Habitat: Groot dikkopje is afhankelijk van vochtige heide, vochtige graslanden en ruigere bosranden.

Figuur 3: Groot dikkopje

De soort heeft een voorkeur voor beschutte locaties zoals houtwallen bossen.

Waardplanten: verschillende grassoorten zoals Kroppaar, Veldbeemdgras, vossenstaart, Kweek en Ruwe smele.

Vliegtijd: Begin juni tot eind augustus in één generatie.

Piekperiode: midden juli.

Verspreiding: Groot dikkopje wordt met name verwacht in ruige bosranden met braam, maar kan op alle terreinen worden aangetroffen. De vlinders voeden zich met nectar van onder andere gewone braam, dophei en akkerdistel.

Zwartsprietdikkopje (*Thymelicus lineola*)

Herkennen: Een lichtbruin tot geel dikkopje zonder tekening op de bovenkant van de vleugels. De voorkant van de sprietknop is zwart. Op de onderkant van de voorvleugel heeft de vleugelpunt vaak dezelfde kleur als de rest van de vleugel. De (korte) geurstreep van het mannetje loopt evenwijdig aan de aders op de voorvleugel.

Gelijkende soorten: Geelsprietdikkopje en in mindere mate Groot dikkopje. Zie voor de verschillen de beschrijving bij het Geelsprietdikkopje.

Bijzonderheden: Geelspriet- en Zwartsprietdikkopje lijken zeer veel op elkaar, maar het Geelsprietdikkopje is veel zeldzamer. Probeer daarom elk dikkopje afzonderlijk te controleren om na te gaan om welke soort het gaat.

Figuur 4: Zwartsprietdikkopje

Habitat: Graslanden en ruigten met overjarige grassen en nectarrijke kruiden. Kan soms zeer talrijk zijn.

Waardplanten: diverse soorten grassen.

Vliegtijd: Eind juni-eind augustus in één generatie.

Piekperiode: begin augustus

Verspreiding: Komt vrij algemeen voor.

Geelsprietdikkopje (*Thymelicus sylvestris*)

Herkenning: Een lichtbruin tot geel dikkopje zonder tekening op de bovenkant van de vleugels. De kant van de sprietknop die naar voren wijst is geel. Op de onderkant van de voorvleugel heeft de vleugelpunt vaak een andere kleur (groenbruin) dan de rest van de vleugel. De (lange) geurstreep van het mannetje loopt niet evenwijdig aan de aders van de voorvleugel.

Gelijkende soorten: Zwartsprietdikkopje en in mindere mate Groot dikkopje. Bij het Zwartsprietdikkopje is de sprietknop altijd zwart en is er op de onderkant van de voorvleugel geen kleurverschil. Bij mannetjes van het Zwartsprietdikkopje loopt de geurstreep evenwijdig aan de vleugeladers. Groot dikkopje heeft vlekken op de boven- en onderzijde van de vleugels.

Bijzonderheden: Geelspriet- en zwartsprietdikkopje lijken zeer veel op elkaar, maar Zwartsprietdikkopje komt veruit het meest voor. Op telmee.nl en waarneming.nl worden alleen waarnemin-

Figuur 5: Geelsprietdikkopje

gen goedgekeurd als ze zijn vergezeld van foto's. Daarbij moet de voorzijde van de sprietknop duidelijk op de foto staan.

Habitat: Beschut gelegen (vaak droge) graslanden en ruigten met overjarige grassen en nectarrijke kruiden.

Waardplanten: diverse soorten grassen.

Vliegtijd: begin juni-eind augustus in één generatie.

Piekperiode: eind juni

Verspreiding: Het Geelsprietdikkopje is zeldzaam in de gemeente Enschede, maar is hier en daar nog wel te vinden. Het lastige is dat er veel overlap is met de verspreiding van het Zwartsprietdikkopje. Maak dus altijd foto's!

Bont dikkopje (*Carterocephalus palaemon*)

Herkenning: De bovenkant van de vleugels is donkerbruin met oranjegele vlekken. De mannetjes zijn snelle vliegers en vertonen territoriaal gedrag vanaf een tak of een hoge grasspriet. De vlinders voeden zich met nectar van onder andere braam en echte koekoeksbloem.

Gelijkende soorten: Lijkt enigszins op de Komma-vlinder.

Habitat: Vochtige, grazige vegetaties langs bosranden en bospaden.

Waardplanten: Vooral pijpenstrootje en hennegras.

Figuur 6: Bont dikkopje

Vliegtijd: begin mei tot begin juli in één generatie.

Piekperiode: eind mei.

Verspreiding: Vooral de oostkant van Twente.

Aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*)

Herkenning: Zeer klein dikkopje dat lijkt op een motje. De bovenkant van de vleugels is donkerbruin met veel scherp afgezette, witte vlekken en een duidelijke rij kleine, grijze vlekken langs de buitenrand die enigszins ongeordend geplaatst lijken. Het meest opvallende kenmerk is een scherpe, witte, vierkante vlek met een driehoekige insnijding op de bovenkant van de achtervleugel (het lijkt op een kies). De onderkant van de achtervleugel is lichtbruin.

Gelijkende soorten: Op basis van de aanwezigheid van de witte vlek (de kies) kan de soort niet worden verward met andere dikkopjes. Wel wordt de soort soms verward met dagactieve nachtvlinders zoals de Gewone heispanner (*Ematurga atomaria*). Maar bij deze soorten ontbreekt altijd een sprietknop.

Habitat: De soort kan worden aangetroffen op droge graslanden, heiden en blauwgraslanden.

Waardplanten: aardbei- en ganzeriksoorten, zoals Tormentil en Dauwbraam.

Vliegtijd: Begin mei tot half juni in één generatie.

Piekperiode: eind mei

Figuur 7: Aardbeivlinder

Verspreiding: Is niet bekend in de gemeente Enschede. Komt nog wel voor langs de grens bij Denekamp.

Kommavlinder (*Hesperia comma*)

Herkenning: De onderkant van de achtervleugel is grijsgroen met enkele opvallende witte vlekjes. De wat grotere vlek bij het lichaam (de 'komma' waaraan deze soort zijn naam dankt) is kenmerkend. Het mannetje van de kommavlinder heeft op de bovenkant van de voorvleugel een grote geurstreep.

Figuur 8: Kommavlinder

Gelijkende soorten: Lijkt op het Groot dikkopje, maar heeft geen haakjes aan de sprieten.

Habitat: Droge, schrale open graslanden, duinen en gevarieerde heide.

Waardplanten: Kleine polletjes van schapengras; soms ook andere zwenkgrassen, buntgras en struisgras.

Vliegtijd: begin juli tot half september in één generatie.

Piekperiode: Eerste helft augustus.

Verspreiding: In Twente is de soort recent verdwenen.

5.2 Vuurvlinders

De meeste vuurvlinders zijn vrij klein en hebben een snelle vlucht, De mannetjes zijn opvallend oranje of hebben een vleugelpatroon dat net als bij de vrouwtjes bruin is met oranje vlekken. Bij de meeste vuurvlindersoorten zien de mannetjes en vrouwtjes er verschillend uit. De mannetjes zijn meestal gemakkelijk op naam te brengen, terwijl de vrouwtjes erg op elkaar lijken. De onderscheidende kenmerken hebben voor een groot deel betrekking op de onderkant van voor- en achtervleugel.

Kleine vuurvlinder (*Lycaena phlaeas*)

Herkennen: De voorvleugels van Kleine Vuurvlinder zijn oranje met onregelmatige vlekken. De onderkant van de achtervleugel is grijsbruin met kleine zwarte vlekjes. De oranje achterrandsvlekken op de achtervleugel zijn niet scherp zwart afgezet en zijn vaak onduidelijk.

Figuur 9: Kleine vuurvlinder

Gelijkende soorten: Op basis van de zeer eenvoudig getekende onderkant van de achtervleugel niet met andere (vuurvlinder)soorten te verwarren.

Habitat: Kleine vuurvlinder wordt meestal aangetroffen in matig voedselrijke, laagblijvende vegetaties met een open structuur. Met name wegbermen, taluds van wateren en heideterreinen vormen geschikt leefgebied.

Waardplanten: Schapenzuring en Veldzuring.

Vliegtijd: Drie generaties van eind april tot eind oktober.

Piekperioden: mei en augustus

Verspreiding: De soort is vrij algemeen en kan op alle terreinen worden aangetroffen.

Bruine vuurvlinder (*Lycaena tityrus*)

Herkennen: De onderkant van de achtervleugel heeft een geelbruine basiskleur. Op de voor- en achtervleugel bevinden zich oranje achterrandsvlekken die scherp zwart zijn afgezet. De bovenkant van de voorvleugel van het mannetje is bruin met een oranje rand. Bij het vrouwtje is de bovenkant van de voorvleugel oranje met zwarte vlekken.

Figuur 10: Bruine vuurvlinder

Gelijkende soorten: De onderkant van de achtervleugel van Bruine vuurvlinder heeft in tegenstelling tot de andere vuurvlindersoorten een geelbruine basiskleur.

Habitat: De soort is voornamelijk te vinden in hooilanden, heiden, kapvlakten en (hei)schrale vegetaties in bossen.

Waardplanten: verschillende zuringsoorten.

Vliegtijd: Twee generaties tussen begin mei en eind september.

Piekperioden: begin juni en augustus

Verspreiding: Bruine vuurvliinder komt voor rondom vliegveld Twente. De kans is klein dat de soort op andere terreinen wordt aangetroffen.

5.3 Kleine pages

De kleine pages leven zeer onopvallend. Veel soorten komen voor in bossen, langs bosranden en langs heggen. Ze kunnen worden herkend aan de kleine staartjes aan de achterkant van de achtervleugels. De bovenkant van de vleugels is meestal donker van kleur. De rupsen leven vaak van knoppen en bladeren van bomen of struiken. De meest duidelijke kenmerken van de kleine pages bevinden zich op de onderkant van de achtervleugels.

Groentje (*Callophrys rubi*)

Herkenning: Groentje is een kleine dagvlinder-soort. Door de groene kleur van de onderkant van de vleugels is Groentje onmiskenbaar.

Figuur 11: Groentje

Gelijkende soorten: Verwarring met andere dagvlinders is op basis van de groene onderkant van de vleugels uitgesloten. Een vliegend Groentje kan voor verwarring zorgen, maar de vlinders zitten graag stil in hun territorium en gaan vaak snel weer zitten.

Habitat: Groentje komt voor in struwelen en bosranden nabij heide en bloemrijke graslanden.

Waardplanten: Struikheide, Braam, Dopheide, Sporkehout en Brem

Vliegtijd: Eén lange generatie van eind april tot eind juli.

Piekperiode: eind mei

Verspreiding: De kans is klein dat de soort zomaar ergens wordt aangetroffen. Komt voor in het Aamsveen en Hof Espelo.

Iepenpage (*Satyrium w-album*)

Herkenning: De bovenkant van de vleugels is donkerbruin; bij het iets grotere vrouwtje is de bruine kleur een tintje lichter dan bij het mannetje. Op de onderkant van de achtervleugel vormt de witte lijn bij de binnenrandhoek een duidelijke W met steile zijanten. De oranje vlekken langs de achterrand zijn groot en hebben de vorm van halve manen. Ze zijn zwart gerand. De achtervleugel heeft een klein staartje; bij het staartje bevinden zich een of twee blauwe vlekjes.

Figuur 12: Iepenpage (foto: Jo Hermans)

Gelijkende soorten: Kan verward worden met andere pages zoals de Eikenpage. Let goed op de W op de onderkant van de achtervleugel.

Habitat: Iepen in (vochtige) bossen, bosranden, parken en grotere tuinen.

Waardplanten: Diverse soorten iep, zoals gladde iep, ruwe iep en sommige cultivars.

Vliegtijd: Begin juni tot eind augustus.

Piekperioden: eind juli.

Verspreiding: De Iepenpage is onlangs ontdekt in de buurt van Denekamp en komt mogelijk nog op meer plaatsen voor waar nog iepen staan.

5.4 Blauwtjes

Blauwtjes zijn kleine dagvlinders die voornamelijk nabij graslanden te vinden zijn. De mannetjes vallen op door de blauwe bovenzijde van de vleugels. De meeste vrouwtjes, en bij enkele soorten ook de mannetjes, zijn bruin. Blauwtjes zijn lastig op naam te brengen. De belangrijkste kenmerken zijn de tint van de vleugels en het vlekkenpatroon op de onderkant van de vleugels.

Icarusblauwtje (*Polyommatus icarus*)

Herkennen: Icarusblauwtje is een vrij algemeen blauwtje. De bovenkant van de vleugels is bij het mannetje helder blauw en bij het vrouwtje bruin. Vaak is de onderkant bij de vleugelwortel blauw bestoven. De franje is zuiver wit. Op de onderkant van de voorvleugel staan twee 'wortelvlekken'. Bij de vrouwtjes zijn de oranje vlekken op de voor- en achtervleugel even groot.

Figuur 13: Icarusblauwtje

Gelijkende soorten: Icarusblauwtje is met name te verwarren met het Bruin blauwtje. Het onderscheidende kenmerk is de aanwezigheid van twee wortelvlekken bij het Icarusblauwtje.

Habitat: Icarusblauwtje heeft een voorkeur voor droge tot vochtige, schrale graslanden en bermen

en kan soms zeer talrijk zijn op braakliggende terreinen.

Waardplanten: soorten zoals Gewone rolklaver, Moerasrolklaver en Hopklaver.

Vliegtijd: Begin mei tot begin oktober in twee, soms drie overlappende generaties.

Piekperiode: begin juni en augustus.

Verspreiding: Icarusblauwtje is een algemene dagvlinder en kan op veel plekken aangetroffen worden.

Bruin blauwtje (*Aricia agestis*)

Herkennen: Bruin blauwtje heeft een bruine bovenkant zonder blauwe bestuiving. Opvallend is de rij met grote oranje vlekken op de bovenkant van de voorvleugel. Daarnaast zijn de zwarte vlekken op de onderkant van de voorvleugel een opvallend kenmerk. Op de achtervleugel zijn deze vlekken vrij klein.

Figuur 14: Bruin blauwtje

Gelijkende soorten: Heideblauwtje en Icarusblauwtje. Bij Bruin blauwtje missen de wortelvlekken op de onderkant van de voorvleugel, terwijl Icarusblauwtje twee wortelvlekken op beide vleugels heeft. Bruin blauwtje heeft een geblokte franje langs de vleugelranden.

Habitat: De soort komt voornamelijk voor in schrale, bloemrijke graslanden met open plekken en droge braakliggende terreinen.

Waardplanten: Reigersbek, Ooievaarsbek en Zonneroosje.

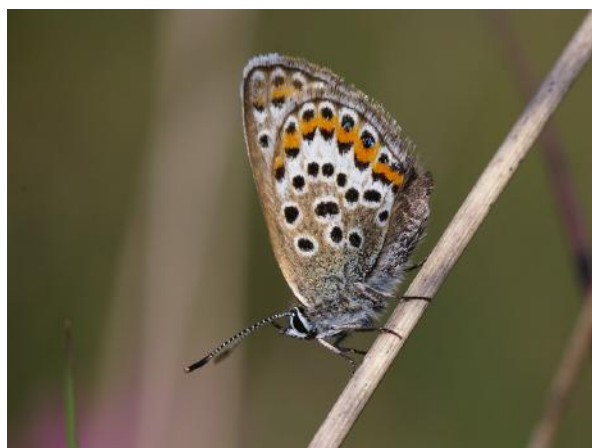
Vliegtijd: Twee generaties, de eerste in mei en juni, de tweede in juli tot oktober.

Piekperioden: eind mei en augustus.

Verspreiding: Waarnemingen van Bruin blauwtje zijn zeer schaars rondom Enschede. Rondom vliegveld Twente en direct ten zuiden van Enschede zou de vlinder nog gevonden kunnen worden.

Heideblauwtje (*Plebejus argus*)

Herkennen: De bovenkant van de vleugels is bij het mannetje helderblauw met een witte franje en bij het vrouwtje donkerbruin met langs de achterrand enkele oranje vlekjes en een bruine franje. De onderkant van de vleugels is bij het mannetje lichtblauw en bij het vrouwtje diepbruin. Op de onderkant van de achtervleugel bevindt zich langs de achterrand een oranje band met zwarte vlekken die zilverkleurig bestoven zijn. De zwarte vlekken op de onderkant van de vleugels zijn groot en rond en meestal omgeven door een lichte ring; op de onderkant van de voorvleugel bevinden zich geen wortelvlekken.

Figuur 15: Heideblauwtje

Gelijkende soorten: Lijkt enigszins op het Icarusblauwtje, maar beide soorten komen in zulke verschillende gebieden voor dat verwarring klein is.

Habitat: Zowel droge als natte heidevelden; vaak op de overgang van droge naar natte heide. De heide is doorgaans vrij open tot zeer open en structuurrijk met hier en daar kale grond.

Waardplanten: Vooral struikhei; soms dophei of vlinderbloemigen zoals rolklaver en heidebrem.

Vliegtijd: half juni tot eind september in één generatie.

Piekperiode: eerste helft augustus.

Verspreiding: Het heideblauwtje is nu een schaarse standvlinder van heideterreinen en veengebieden. Vrijwel uitsluitend nog te vinden in natuurreservaten.

Gentiaanblauwtje (*Phengaris alcon*)

Herkennen: Bij het mannetje is de bovenkant van de vleugels blauw zonder vlekken. Het vrouwtje is grijsbruin met onduidelijke vlekken en soms een blauwe bestuiving. De onderkant van de vleugels is licht grijsachtig bruin met twee rijen witomrande zwarte vlekken.

Figuur 16: Gentiaanblauwtje

Gelijkende soorten: Lijkt oppervlakkig gezien op een Boomblauwtje, maar is eigenlijk niet te verwarren met andere blauwtjes in de regio.

Habitat: Natte heide, vochtige heischrale graslanden en blauwgraslanden.

Waardplanten: Klokjesgentiaan.

Vliegtijd: juli en augustus in één generatie.

Piekperiode: eind juli.

Verspreiding: Sterk achteruit gegaan in Twente. Mogelijk verdwenen.

5.5 Weerschijnvlinders

Weerschijnvlinders zijn meestal opvallend gekleurd met donkere, bruine tot oranje kleuren. Weer-

schijnvlinders zijn door hun grote verschillen in vleugelkleuren relatief eenvoudig op naam te brengen.

Kleine ijsvogelvlinder (*Limenitis camilla*)

Herkennen: Kleine ijsvogelvlinder is een opvallende verschijning die eenvoudig te herkennen is. De grondkleur van de bovenkant van de vleugels is bij het mannetje zwart en bij het vrouwtje donkerbruin. De witte middenband is op de voorvleugel in het midden onderbroken.

Figuur 17: Kleine ijsvogelvlinder

Gelijkende soorten: Landkaartje. Kleine ijsvogelvlinder heeft in tegenstelling tot Landkaartje geen witgeaderd landkaartpatroon op de onderkant van de vleugel. Daarnaast heeft Kleine ijsvogelvlinder geen oranje streepjes langs de randen van de bovenkant van de vleugels.

Bijzonderheden: De rupsen van de Kleine ijsvogelvlinder maken kenmerkende vraatsporen op de bladeren van Kamperfoelie. De aanwezigheid van vraatsporen is een goede aanwijzing voor het voorkomen van Kleine ijsvogelvlinder.

Habitat: Kleine ijsvogelvlinder is gebonden aan overgangen van bossen en struwelen naar kortere vegetaties. Belangrijkste voorwaarde is de aanwezigheid van Kamperfoelie.

Waardplanten: Kamperfoelie.

Vliegtijd: Eén generatie tussen begin juni-half augustus.

Piekperiode: eerste helft juli.

Verspreiding: De Kleine ijsvogelvlinder kan gevonden worden in bossen, vooral langs bospaden met bramen.

Grote weerschijnvlinder (*Apatura iris*)

Herkennen: Grote Weerschijnvlinder is een grote, bruin gekleurde dagvlinder met een paarse glans. Op de vleugels bevinden zich witte tekeningen. Verder zit er een groot opvallend oog op de onderkant van de voorvleugel.

Figuur 18: Grote weerschijnvlinder

Gelijkende soorten: Door het grote formaat van de vlinder kan de soort nauwelijks met andere soorten worden verward.

Bijzonderheden: De Grote weerschijnvlinder wordt sterk aangetrokken door zweet, de geur van rottend vlees en uitwerpselen van vee. De soort is niet afhankelijk van nectar uit bloemen.

Habitat: Oudere vochtige loofbossen, wilgenbroekbossen of groepen samenhangende bosjes in beekdalen.

Waardplanten: voornamelijk Boswilg en Grauwe wilg.

Vliegtijd: Eén generatie tussen eind juni tot half augustus.

Piekperiode: eerste helft juli.

Verspreiding: De soort lijkt de laatste jaren aan een opmars bezig na een lange periode van achteruitgang. Het is dan ook niet uitgesloten dat de soort op diverse plekken opduikt. Vochtige locaties met wilgenstruweel zijn het meest kansrijk.

5.6 Parelmoervlinders

Parelmoervlinders zijn vooral te vinden op bloemrijke graslanden en langs bosranden, maar kunnen ook op heiden en venen worden aangetroffen. De bovenkant van de vleugels is oranje met bruine vlekken. Het is niet eenvoudig om parelmoervlinders te onderscheiden. Voor determinatie is vaak het patroon aan de onderkant van de vleugel nodig.

Keizersmantel (*Argynnis paphia*)

Herkennen: De Keizersmantel is een grote oranjebruine vlinder. De onderkant van de achtervleugels is groenachtig met witte strepen, maar zonder witte parelmoervlekken. Het is een sterke vlieger die vaak lange glijvluchten maakt tussen de vleugelslagen door.

Figuur 19: Keizersmantel

Gelijkende soorten: Andere parelmoervlinders. Maar de Keizersmantel is een grote krachtige vlieger en als de vlinder goed wordt gezien is er nauwelijks verwarring mogelijk met andere soorten.

Bijzonderheden: De soort heeft een sterke nectarbehoefte en wordt daarom vaak op op vlinderstruiken en andere nectarhoudende bloemen aangetroffen. Het kan dus lonen om vlinderstruiken en andere nectarrijke bloemen te bekijken.

Habitat: Bossen, kapvlakten, bosranden en bospaden met voldoende nectarplanten. Ook in tuinen nabij bossen.

Waardplanten: viooltjes (met name bosviooltjes en Maarts viooltje).

Vliegtijd: begin juni tot half september in één generatie.

Piekperiode: eind juli

Verspreiding: Recentelijk zijn in de omgeving van Enschede meerdere keren Keizersmantels waargenomen.

Kleine parelmoervlinder (*Issoria lathonia*)

Herkennen: De onderkant van de achtervleugel van Kleine parelmoervlinder heeft duidelijke grote, ovale zilvervlekken. De vleugelvorm is enigszins hoekig. De bovenkant van de vleugels is oranje met zwarte stippen, in vlucht is dit stippenpatroon tamelijk opvallend.

Figuur 20: Kleine parelmoervlinder

Gelijkende soorten: De soort is te verwarren met andere parelmoervlinders. Rondom Enschede komen echter geen andere parelmoervlinders voor met soortgelijke opvallende zilvervlekken.

Habitat: Kleine parelmoervlinder is een soort die gebonden is aan schrale graslanden, laagblijvende begroeiingen, kale bodems, randen van akkers en droge braakliggende terreinen.

Waardplanten: onder andere Akkerviooltje en Driekleurig viooltje.

Vliegtijd: Begin april-eind oktober in drie of soms vier, elkaar overlappende generaties.

Piekperiode: augustus.

Verspreiding: De kans is klein dat de soort wordt aangetroffen. Bloemrijke natuurontwikkelingsgebieden zijn het meest kansrijk.

Grote parelmoervlinder (*Speyeria aglaja*)

Herkenning: De bovenkant van de vleugels is oranje met zwarte vlekken en stippen. De grondkleur van de onderkant van de achtervleugel is geelbruin met een groene zweem en er zijn witte parelmoervlekken aanwezig.

Figuur 21: Grote parelmoervlinder

Gelijke soorten: Te verwarren met de Keizersmantel, maar die soort heeft geen parelmoervlekken op de onderkant van de achtervleugel.

Habitat: Duingraslanden, droge heischrale graslanden op lemige bodems, blauwgraslanden en kalkgraslanden.

Waardplanten: Diverse soorten viooltjes: duinviooltje, hondsviooltje, moerasviooltje en ruig viooltje.

Vliegtijd: begin juni tot begin september in één generatie.

Piekperiode: eind juli.

Verspreiding: De Grote parelmoervlinder is een ernstig bedreigde soort. Slechts sporadisch wordt deze soort in Twente gezien.

5.7 Zandoogjes

De familie van de zandoogjes is eenvoudig te herkennen aan de oogvlekken op de boven- of onderkant van de vleugels. De meeste zandoogjes zijn

onopvallend gekleurd en maken gebruik van hun schutkleur. Zandoogjes zitten vrijwel altijd met gesloten vleugels.

Koevinkje (*Aphantopus hyperantus*)

Herkenning: Het Koevinkje is een middelgrote donkerbruin gekleurde dagvlinder. Op de onderkant van de voorvleugel bevinden zich drie en op de onderkant van de achtervleugel vijf grote, witgekernde en geelgeringde ogen. Bij het vrouwtje zijn op de bovenkant soms ook ogen zichtbaar.

Figuur 22: Koevinkje

Gelijke soorten: Is vanwege de opvallende oogvlekken niet met andere zandoogjes te verwarren.

Habitat: Bosranden en graslanden.

Waardplanten: diverse grassoorten.

Vliegtijd: half juni tot eind augustus in één generatie.

Piekperiode: tweede helft juli

Verspreiding: Kan in de meeste terreinen verwacht worden, maar vooral langs bosranden. Enige beschutting is van belang, in open gebieden ontbreekt de soort vaak.

Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*)

Herkenning: Hooibeestje is een klein zandoogje met een eenvoudige tekening. De oranje bovenkant van de vleugels is vrijwel alleen tijdens de vlucht te zien, omdat de vlinder vrijwel nooit met geopende

vleugels zit. De onderzijde van de voorvleugel is grotendeels oranje of geelbruin met een duidelijke oogvlek. Op de voorvleugel is een zwart-wit oogje te zien.

Figuur 23: Hooibeestje

Gelijkende soorten: De soort is nauwelijks te verwarren met andere zandoogjes. Vooral het kleinere formaat van Hooibeestje is een belangrijk onderscheidend kenmerk.

Habitat: De soort is in zeer veel vegetaties aan te treffen. De voorkeur gaat uit naar vrij droge, enigszins schrale en kruidenrijke graslanden. Vaak in bermen en op dijken.

Waardplanten: een groot aantal algemene grassoorten zoals Schapengras, Gewoon struisgras en Gewoon reukgras.

Vliegtijd: Eind april-eind september in twee elkaar overlappende generaties.

Piekperiodes: half mei en eind augustus.

Verspreiding: Hooibeestje kan in bloemrijke graslanden/dijkhellingen in alle terreinen worden aangetroffen.

Bruin zandoogje (*Maniola jurtina*)

Herkennen: De achtervleugels van Bruin zandoogje zijn bruin. Het vrouwtje heeft op de bovenkant van de voorvleugel een opvallend oranjegekleurd veld. De soort wordt gekenmerkt door één zwarte oogvlek, met een witte of witachtige stip op de bovenkant van de achtervleugels. Daarnaast zijn

op de onderkant van de achtervleugels enkele kleine stippen aanwezig.

Figuur 24: Bruin zandoogje

Gelijkende soorten: Oranje zandoogje. Bij het Bruin zandoogje is de bovenkant van de achtervleugel bruin (bij het Oranje zandoogje is deze oranje). Daarnaast heeft het Bruin zandoogje slechts één samengestelde zwart omrande witte stip op de voorvleugel. Het Oranje zandoogje heeft twee witte stippen.

Habitat: Bruin zandoogje is op zeer uiteenlopende plaatsen te vinden. De voorkeur gaat uit naar ruige graslanden, ruigten en wegbermen.

Waardplanten: een groot aantal algemene grassoorten zoals Kweek struisgras, Gewoon struisgras en Grote vossenstaart.

Vliegtijd: Eén generatie tussen half juni en half september.

Piekperiode: eind juli.

Verspreiding: Bruin zandoogje kan op alle terreinen worden aangetroffen. Soms in hoge aantallen.

Oranje zandoogje (*Pyronia tithonus*)

Herkennen: Oranje zandoogje is een oranje met bruin gekleurde dagvlinder. De bovenkant van de achtervleugel is oranje met brede, bruine randen. Op de bovenkant van zowel de voor- als achtervleugel zijn twee samengestelde zwart omrande witte stippen (ogen) aanwezig.

Gelijkende soorten: Bruin zandoogje. Zie voor de verschillen de beschrijving bij Bruin zandoogje.

Figuur 25: Oranje zandoogje

Habitat: Oranje zandoogje heeft een voorkeur voor kleinschalige gebieden met veel bos of houtwallen. De soort is voornamelijk te vinden in ruigten en ruige graslanden.

Waardplanten: een groot aantal algemene grassoorten zoals Kweek, Gewoon struisgras en Grote vossenstaart.

Vliegtijd: Eén generatie tussen eind juni en half september.

Piekperiode: begin augustus.

Verspreiding: Oranje zandoogje kan met name in de ruigere graslanden op de terreinen worden verwacht. Dichtstbijzijnde populatie is rond Vriezenveen en Engbertsdijksvenen.

Argusvlinder (*Lasiommata megera*)

Herkennen: Argusvlinder is een snelle vlieger met een vrij felle oranje kleur. Aan de onderkant van de achtervleugel zijn zes of zeven bruine ogen te vinden met zwartomrande, witte stippen. De bovenkant van de achtervleugel is oranje met smalle bruine banen.

Gelijkende soorten: Rondom Enschede komen geen sterk op Argusvlinder lijkende soorten voor.

Habitat: De soort komt voor op drogere, matig voedselrijke, bloemrijke graslanden.

Waardplanten: De soort komt voor op Kroppaar, Beemdgras, Ruwe smele, Kweek, Rood zwenkgras en Tandjesgras.

Figuur 26: Argusvlinder

Vliegtijd: Twee generaties van begin mei tot eind oktober.

Piekperiode: eind mei en half augustus.

Verspreiding: Argusvlinder kan op alle terreinen worden aangetroffen, maar is zeer schaars geworden in het oosten van het land.

5.8 Vossen

Heivlinder (*Hipparchia semele*)

Herkennen: De bovenkant van de vleugels is grijsbruin met een brede oranje band. Bij het vrouwtje is de oranje tekening op de bovenkant uitgebreider en contrastrijker dan bij het mannetje. De onderkant van de voorvleugel heeft een oranje grondkleur.

Gelijkende soorten: Er zijn geen gelijkende soorten.

Habitat: Droge heide, droge heischrale graslanden, stuifzanden en open duinen.

Waardplanten: Vooral schapengras; ook andere grassen die in schrale graslanden voorkomen, zoals struis- en zwenkgrassen.

Vliegtijd: begin juli tot eind september in één generatie.

Piekperiode: eerste helft augustus.

Verspreiding: Alleen nog in het Buurserzand. Maar de soort is daar sterk afgenomen in de laatste jaren.

Figuur 27: Heivlinder

Grote vos (*Nymphalis polychloros*)

Herkenning: De bovenkant van de voorvleugel is oranjebruin; langs de achterrand van de voorvleugel liggen geen blauwe maanvlekken. Langs de voorrand van de voorvleugel liggen enkele grote zwarte vlekken in het middenveld bevinden zich vier zwarte vlekken.

Figuur 28: Grote vos

Gelijkende soorten: Lijkt sterk op de Oostelijke vos. De Kleine vos heeft langs de achterrand van de vleugels blauwe maanvlekken. Bovendien liggen in het middenveld van de voorvleugel slechts drie zwarte vlekken. Zie ook de Gehakkelde aurelia.

Habitat: Vochtige, open bossen, bosranden, boomgaarden en andere plekken met grote vrijstaande

bomen.

Waardplanten: Vooral iep, ook zoete kers en sommige wilgensoorten.

Vliegtijd: eind februari tot eind september in twee generaties.

Piekperiodes: april en eind juli.

Verspreiding: De laatste jaren worden gelukkig weer tientallen vlinders per jaar gezien.

Rouwmantel (*Nymphalis antiopa*)

Herkenning: Een grote roodachtig zwarte vlinder met een opvallende gele achterrand; bij afgevlagen vlinders is de achterrand wit. De rouwmantel vliegt vooral langs bosranden met beschutte, warme inhammen en langs brede bospaden. Bossen met veel dood hout bieden meer geschikte overwinteringplaatsen.

Figuur 29: Rouwmantel

Gelijkende soorten: Geen gelijkende soorten.

Habitat: Gevarieerde, open bossen met wilgen op vochtige, zonnige plaatsen.

Waardplanten: Diverse soorten wilg, waaronder vooral boswilg, grauwe wilg en geoorde wilg; in mindere mate ook berk, ratelpopulier en prunus.

Vliegtijd: april–mei en juli tot eind oktober in één generatie.

Piekperiodes: april en augustus–september.

Verspreiding: In 2006 vond er een invasie plaats met honderden rouwmantels verspreid over het hele land. In andere jaren zeer schaars.

5.9 Grote pages

De vlinders uit de familie van de grote pages zijn groot en veel soorten zijn bijzonder fraai gekleurd. Alleen de koninginnenpage komt hier voor.

Koninginnenpage (*Papilio machaon*)

Herkenning: De grondkleur van boven- en onderkant van de vleugels is geel. Op de bovenkant van voor- en de achtervleugel bevindt zich langs de achterrand een doorlopende, brede blauwe band met zwarte randen. Opvallend zijn de staartjes aan de achtervleugel en de rode stip in de binnenrandhoek.

Figuur 30: Koninginnenpage

Gelijkende soorten: Zeer opvallende vlinder die niet te verwarren is met andere soorten.

Habitat: Diverse biotopen, waaronder ruderaal terrein en kruidenrijke graslanden.

Waardplanten: Vooral peen (ook de gecultiveerde vorm); daarnaast ook andere schermbloemigen, zoals bevernel, engelwortel, dille, pastinaak en venkel. De rupsen worden incidenteel gezien op ruitachtigen (*Thalictrum* sp.) zoals vuurwerkplant.

Vliegtijd: half april tot eind september in twee generaties.

Piekperiodes: eind mei en eerste helft augustus.

Verspreiding: Elk jaar zijn er wel enkele waarnemingen uit de regio.

Veldgidsen

Veldgids Dagvlinders, 2023, Irma Wynhoff, Chris van Swaay en Pieter Vantieghem, KNNV Uitgeverij, ISBN 9789050118729, €39,95.

Dagvlinders – veldgids voor Europa en Noordwest-Afrika, 2021, Tom Tolman, Richard Lewington, Kosmos Uitgevers, ISBN 9789021565620, €37,50.

Zakgids Dagvlinders, 2022, Richard Lewington, Kosmos Uitgevers, ISBN 9789021561745, €18,50.

De Vlinderstichting

De Vlinderstichting: www.vlinderstichting.nl

Herkenningsskaarten dagvlinders:

www.vlinderstichting.nl/service-en-vragen/publicaties/herkenningsskaarten/

Waarnemingen invoeren

Waarneming.NL: www.waarneming.nl

Telmee: www.telmee.nl